

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ

Γυναικεία Μετανάστευση: Όψεις, προβλήματα και προοπτικές ένταξης στην Ελλάδα

Τετάρτη 22 και Πέμπτη 23 Ιουνίου 2011

Νέο Αμφιθέατρο, Κεντρικό Κτίριο Πανεπιστημίου Αθηνών

Παρουσίαση του Δικτύου Ενίσχυσης και Στήριξης Μεταναστριών – ΔΕΣΜΕ
Ευαγγελία Δουρίδα,
Επιστημονικός Συνεργάτης ΚΣΠΜ,
Γραμματέας Ειδ. Σ. Επιτροπής Μεταναστών Προσφύγων και
Παλινοστούντων

Πριν προχωρήσω στην παρουσίαση του Δικτύου Ενίσχυσης και Στήριξης Μεταναστριών – ΔΕΣΜΕ θα ήθελα να επισημάνω ότι στην ιδιαίτερη συγκυρία στην οποία ζούμε όπου, αφενός, στοχοποιούνται όσοι προωθούν μια διαφορετική από την επικρατούσα αντίληψη περί μεταναστευτικής πολιτικής και, όπου αφετέρου, ο ρατσιστικός λόγος όλο και πιο συχνά συνδέεται με ρατσιστική βία κατά μεταναστών, γεγονός που αποθαρρύνει την, ήδη αδύναμη, δημόσια παρουσία των μεταναστών, είναι κρίσιμη για τα μέλη του ΔΕΣΜΕ η δραστηριοποίηση δικτύων, στα οποία ενεργά συμμετέχουν μετανάστες και στα οποία διευκολύνεται η εκφορά του λόγου των μεταναστών.

Το ΔΕΣΜΕ λοιπόν δημιουργήθηκε το 2008 από μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανώσεις μεταναστών, συναφείς φορείς -όπως είναι το Κέντρο Συμπαραστάσεως Παλινοστούντων Μεταναστών της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, το οποίο και εκπροσωπώ- και μεμονωμένα άτομα με σκοπό τη με κάθε νόμιμο μέσο συνηγορία και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και της συμμετοχής των μεταναστριών στα κοινωνικά και δημόσια αγαθά και υπηρεσίες. Το ΔΕΣΜΕ αναπτύσσει σειρά δράσεων και πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες που ζουν στην Ελλάδα, στην διεκδίκηση της κατοχύρωσης των κοινωνικών, εργασιακών και πολιτικών τους δικαιωμάτων και στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των γυναικών με όρους δίκαιους για αυτές. Οι δράσεις δημοσιότητας και οι παρεμβάσεις του ΔΕΣΜΕ ποικίλουν και αφορούν στην διοργάνωση συνεντεύξεων τύπου, την παραγωγή πολύγλωσσων φυλλαδίων, την συμμετοχή σε συνέδρια, αντιρατσιστικά φεστιβάλ και διαδηλώσεις, την συνεργασία με βουλευτές για την υποβολή επερωτήσεων σε αρμόδιους Υπουργούς και στην κατάθεση προτάσεων σε συνεδριάσεις επιτροπών της Βουλής που εξετάζουν θέματα που περιλαμβάνονται στην ατζέντα του ΔΕΣΜΕ.

Η ανάδειξη του ζητήματος της απασχόλησης των μεταναστριών σε υπηρεσίες παροχής βοήθειας στο σπίτι αποτελεί προτεραιότητα για το ΔΕΣΜΕ. Τις τελευταίες δεκαετίες, λόγω των δημογραφικών και κοινωνικών εξελίξεων καθώς και των εξελίξεων στην αγορά εργασίας, όπως είναι για παράδειγμα η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών και η συνεπαγόμενη ανάγκη συμφιλίωσης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, αλλά κυρίως λόγω ανεπαρκειών του συστήματος πρόνοιας, σημειώνεται και στην χώρα μας μια σημαντική αύξηση στις υπηρεσίες παροχής βοήθειας στο σπίτι, κυρίως στην οικιακή καθαριότητα και τη φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων. Οι σχετικές θέσεις εργασίας καλύπτονται ως επί το πλείστον από μετανάστριες, οι οποίες εργάζονται είτε ως εσωτερικές σε κάποιο σπίτι είτε ως αυτοαπασχολούμενες σε ένα/μία εργοδότη/τρια ή σε πολυάριθμους/ες εργοδότες/τριες. Το πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι πολλές θέσεις εργασίας που καλύπτονται από μετανάστριες δεν δηλώνονται από τους εργοδότες/τριες, προκειμένου να μειωθεί το κόστος των υπηρεσιών αυτών. Μάλιστα, είναι υψηλό το ποσοστό των μεταναστριών οι οποίες ήρθαν στην χώρα με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης και απασχολούνται σε μη δηλωμένες θέσεις εργασίας. Αυτό συμβαίνει διότι, αφενός, κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην χώρα απαγορεύεται η απασχόλησή τους, και άρα οποιαδήποτε μορφή απασχόλησης δεν μπορεί παρά να είναι αδήλωτη, και, αφετέρου, διότι, όταν η απασχόληση των γυναικών είναι δυνατή, στις περιπτώσεις όπου οι εργοδότες/τριες δεν τις δηλώνουν στο ΙΚΑ, οι ίδιες, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, ύστερα πάντα από οικογενειακή απόφαση, με αποκλειστικό γνώμονα συνήθως την αύξηση των οικογενειακών εισοδημάτων, δεν αυτασφαλίζονται, δεδομένου ότι η παραμονή τους στην χώρα εξασφαλίζεται από την άδεια παραμονής των συζύγων τους. Βέβαια, ακόμα πιο ευάλωτες είναι οι γυναίκες στις περιπτώσεις εκείνες όπου, εξαιτίας εμπλοκών στην διαδικασία οικογενειακής επανένωσης, δεν είναι δυνατή η νόμιμη είσοδος στην χώρα μελών της οικογένειας, και έτσι εισέρχονται σε αυτή με μη νόμιμους τρόπους, γεγονός που προκαλεί έντονες ανισότητες και σχέσεις εξάρτησης των μελών που δεν διαθέτουν χαρτιά από εκείνα που διαθέτουν. Είναι πιστεύω αυτονόητο σε όλους μας ότι η αδήλωτη απασχόληση, ειδικότερα όταν αυτή συνδυάζεται με την απειλή της απέλασης, καθιστά τις οικιακές εργαζόμενες εξαιρετικά ευάλωτες σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης. Ιδιαίτερα στην περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύει η χώρα, εντείνεται η επισφάλεια της απασχόλησής των εργαζομένων στον τομέα των οικιακών υπηρεσιών δεδομένου ότι διατρέχουν τον

κίνδυνο, λόγω μείωσης των εισοδημάτων των εργοδοτών/τριών τους, είτε να απολέσουν τις εργασίας τους, είτε να λαμβάνουν καθυστερημένα ή μειωμένα τα δεδουλευμένα.

Θα ήθελα να τονίσω ότι, όταν δηλώνονται οι θέσεις εργασίας στο ΙΚΑ, λόγω της απουσίας κλαδικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας καθώς και της ανυπαρξίας ρυθμίσεων οι οποίες να εγγυώνται τον μισθό, το ωράριο, τις άδειες και τα επιδόματα των οικιακά εργαζομένων, αυτό καθόλου δεν συνεπάγεται ότι διασφαλίζονται τα εργασιακά δικαιώματα των οικιακά εργαζόμενων. Στον οικιακό τομέα, οι όποιες συμφωνίες μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών/τριών είναι προφορικές, και κατά συνέπεια η τήρησή τους συνήθως επαφίεται στην καλή θέληση των συμβαλλόμενων μερών. Βέβαια, σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, όπως π.χ. στην Αγγλία, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Γερμανία και το Βέλγιο, έχουν γίνει συγκεκριμένα βήματα προς τη νομοθετική ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων του οικιακού τομέα. Οι ρυθμίσεις αυτές αφορούν κυρίως στις ώρες και στο ωράριο εργασίας, στις άδειες, στο μισθό, στην ασφάλιση και στην σύνταξη. Σε όσα από τα ανωτέρω κράτη-μέλη της Ε.Ε. υπήρξαν κλαδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας, έχουν επιλυθεί πολλά από τα προβλήματα των εργασιακών σχέσεων στον οικιακό τομέα. Αλλά και σε όσα κράτη-μέλη δεν έχουν γίνει σχετικές συλλογικές διαπραγματεύσεις έχουν ωστόσο υπάρξει συγκεκριμένες νομοθετικές παρεμβάσεις προς την κατεύθυνση της χρηματοδότησης των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή της φοροαπαλλαγής, μέσω π.χ. "επιταγών υπηρεσιών" ή κουπονιών (voucher). Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφέρω ότι ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας, αναγνωρίζοντας τις ιδιομορφίες της απασχόλησης των εργαζομένων στον οικιακό χώρο, επιχειρεί να προσδιορίσει τους όρους μιας διεθνούς σύμβασης για τους εργαζόμενους αυτούς, την οποία θα παρουσιάσει σε εκδήλωση που θα λάβει χώρα στο τέλος του καλοκαιριού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει βέβαια το γεγονός ότι ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας έχει συνδέσει τα δικαιώματα των οικιακά εργαζόμενων με το φαινόμενο του εργασιακού trafficking.

Το ΔΕΣΜΕ λοιπόν ζητά από την Κυβέρνηση, τις πολιτικές δυνάμεις, τα κόμματα και τα συνδικάτα να υιοθετήσουν μέτρα και πολιτικές προστασίας των οικιακά εργαζόμενων. Το ΔΕΣΜΕ επιχειρεί να ανοίξει και στην Ελλάδα ένας διάλογος για:

1. Την επαγγελματική αναγνώριση και τυποποίηση των υπηρεσιών παροχής βοήθειας στο σπίτι

2. Την καθιέρωση κινήτρων (π.χ. προγραμμάτων έκπτωσης φόρων) προκειμένου οι οικογένειες που απασχολούν για οικιακές εργασίες επί μισθώσει μετανάστριες, οι οποίες δεν είναι αυτοαπασχολούμενες, να δηλώνουν την εργασία αυτή (π.χ. στις περιπτώσεις απασχόλησης εσωτερικών οικιακών βοηθών να συνάπτουν σύμβαση με τις τελευταίες)
3. Την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των οικογενειών μεταναστών για τα οφέλη της δήλωσης της εργασίας που ενδεχομένως παρέχουν εκείνα τα μέλη τους τα οποία έχουν έρθει στη χώρα στο πλαίσιο της διαδικασίας της οικογενειακής επανένωσης
4. Τη υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και κατάρτισης των μεταναστριών που παρέχουν υπηρεσίες βοήθειας στο σπίτι
5. Τη δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων εργαζόμενων των σχετικών υπηρεσιών
6. Τη λήψη ειδικών μέτρων που διευκολύνουν την δημιουργία επιχειρήσεων με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών φροντίδας από τις ίδιες τις μετανάστριες (όπως είναι για παράδειγμα τα συνεργεία καθαριότητας)
7. Την παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις προκειμένου να αγοράζουν ή να αναπτύσσουν υπηρεσίες παροχής βοήθειας στο σπίτι για τους εργαζόμενούς τους
8. Την παροχή επιδομάτων φροντίδας σε οικογένειες προκειμένου αυτές να κάνουν χρήση υπηρεσιών παροχής βοήθειας στο σπίτι χωρίς όμως οικονομική επιβάρυνση
9. Τη λήψη μέτρων και τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών που διασφαλίζουν τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των οικιακά εργαζόμενων μεταναστριών.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ολοκληρώσω την παρουσίαση αυτή τονίζοντας ότι, για τα μέλη του ΔΕΣΜΕ, η αναγνώριση και η ρύθμιση της απασχόλησης των οικιακά εργαζόμενων μεταναστριών και η συνεπαγόμενη αυτής πρόσβαση σε πλήρη εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή κοινωνική ένταξη των γυναικών μεταναστριών με όρους δίκαιους προς αυτές.